

Ёсць у лінгвістаў і цікавая гіпотэза паходжання назваў нашых славутых Нёмана і Нямігі. У фінскай мове «нээмі» – мыс, у мове хантаў «нэймі» – тое ж самае. А ў слове Няміга ёсць яшчэ і «га», што магло пераўтварыцца з фіна-угорскага «екі» – рака. Такім чынам, даслоўна са старажытнай мовы назву Няміга можна патлумачыць, як «рака, якая пятляе (агібае мысы)». А пра тое, што Няміга пятляла, сведчыць іншая назва, на першы погляд, зусім з ракой не звязаная – «пытляванка». У ваколіцах Мінска так дагэтуль завуць муку добрай якасці. Называлася яна так, бо малолася на млынах, якія стаялі на Свіслачы і Нямізе, на «пытлях» (гэта па-польску, а па-беларуску – на мысах). Мала хто ведае, што “пытлі” былі там яшчэ ў XIX стагоддзі. З Нёманам атрымліваецца тая ж гісторыя: «рака, якая пятляе». Вось і адкрыўся цікавы свет назваў, дагэтуль незразумелых.

УДК 811.161.3

ЯЎХІМ ФЕДАРАВІЧ КАРСКІ – ВУЧОНЫ СЛАВІСТ З СУСВЕТНЫМ ІМЕМ

*К.А. Корзун – студент 1 курса БГАТУ
Навуковы кіраўнік – ст. выкладчык А.Б. Гурновіч*

«Я прыродны беларус, усё сваё жыццё прысвяціў вывучэнню гэтага народа» – гэтыя словы нашага славутага земляка можна лічыць эпіграфам да ўсёй яго навуковай дзейнасці, якая доўжылася амаль паўстагоддзя і ахапіла самыя разнастайныя галіны грамадскіх і гуманітарных навук.

Будучы вучоны вучыўся ў Ятранскім і Бярозаўскім народных вучылішчах Навагрудскага павета, потым у Мінскім вучылішчы і Мінскай духоўнай семінарыі. Паступіў у Нежынскі гісторыка-філалагічны інстытут, які скончыў у 1885 г.

З 1885 па 1893 гг. Я.Ф. Карскі працаваў настаўнікам 2-й гімназіі ў Вільні, а з 1893 г. – выкладчыкам рускай мовы ва ўніверсітэце. У 1891 г. ён паспяхова вытрымаў экзамен на вучруную ступень магістра на гісторыка-філалагічным факультэце Варшаўскага ўніверсітэта, а праз два гады савет Кіеўскага ўніверсітэта прысудзіў яму вучоную ступень магістра рускай мовы і славеснасці за працы

«Да гісторыі гукаў і форм беларускай гаворкі» і «Агляд гукаў і форм беларускай гаворкі». У гісторыі вышэйшай адукацыі Расіі гэта быў першы выпадак, калі ў якасці дысертацыйнай работы прадстаўлялася даследаванне па беларускай мове. У наступным годзе за гэту працу Карскаму прысудзілі вялікі залаты медаль.

З верасня 1894 г. Я.Ф. Карскі стаў рэктарам Варшаўскага ўніверсітэта. У 1915 г. разам з Варшаўскім ўніверсітэтам эвакуіраваўся ў Растоў-на-Доне, а ў наступным годзе пераехаў у Петраград, дзе з невялікім перапынкам працаваў да апошніх дзён свайго жыцця ў Акадэміі навук і ва ўніверсітэце. Ў 1916 г. быў абраны акадэмікам Пецябургскай акадэміі навук, з'яўляўся членам буйнейшых навуковых таварыстваў (Геаграфічнага таварыства, Таварыства пісьменнасці і мастацтва). За выдатныя навуковыя даследаванні ён неаднаразова ўзнагароджваўся за яго працы. «Лекцыі па славянскай кірылаўскай палеаграфіі» была адзначана «Малой Ламаносаўскай прэміяй».

Нельга не спыніцца на галоўнай працы Карскага, з'яўленне якой было самай значнай навуковай падзеяй у айчыннай філалогіі першай чвэрці XX ст. Шматтомнае даследаванне «Беларусы» – выдатны помнік, які паставіў Карскі сабе пры жыцці. Мы заўсёды будзем удзячны яму за тое, што ён зрабіў у галіне беларусказнаўства, у першую чаргу, за працу «Беларусы» – сапраўдную энцыклапедыю беларускага народа, роўнай якой, па прызнанні аўтарытэтных вучоных, не было ні ў аднаго славянскага народа. «Беларусы» – найвышэйшае дасягненне еўрапейскай славістыкі канца XIX – пачатку XX стст. у вывучэнні беларускага народа. Праз усё жыццё Карскі пранёс светлую мару вучонага – бачыць сваю шматпакутную Радзіму адукаванаю, шчасліваю.

Карскі – адзіны беларус, удастоены ў дарэвалюцыйны час вышэйшага акадэмічнага звання ў філалогіі. Яго навуковая дзейнасць доўжылася амаль паўстагоддзя, ахапіла самыя разнастайныя галіны грамадскіх і гуманітарных навук.

Навуковая спадчына Карскага ўключае ў сябе даследаванні старажытнай гісторыі, фальклору і літаратуры, запісы народных твораў, звесткі пра побыт, дакладныя факты аб працэсах фарміравання беларускай народнасці і нацыі, каштоўныя растлумачэнні ў галіне прававых адносін, дакладныя рэканструкцыі старажытных тэкстаў, узор метадычна правільнай пабудовы дапаможнікаў па

рускай, стараславянскай і беларускіх мовах, выразныя па форме прамовы і выступленні.

Спадчына Карскага патрабуе вывучэння і асэнсавання сучасна даследчыкаў на яго роднай зямлі, дзеля добра і асветы якой ё прывяціў жыццё і, гаворачы словамі самога вучонага, «працаваў захапленнем і любоўю да таго рускага племені, гаворку якога стараўся прадставіць».